

מראי מקומות- סנהדרין ע"ב

הגנב לרודף, אי"ז אחריות של בעל הבית. אולם הק' על הרמ"ה, דחידש דאם לא יציל ממונו ע"י נפש הגנב, א"כ לא ירדוף הגנב עליו, וא"כ ק', איזה זכות הוא לו להציל ממונו בנפש הגנב, וממילא לעשות הגנב לרודף עי"ז, ואדרבה, הרי הוא לכא' הרודף ולא הגנב. ותי' דכיון דהמציאות הוא דבעל הבית מציל ממונו אף בנפשו של גנב, א"כ ממילא אפי' אם לא יעשה כן בעל הבית בפועל, מ"מ כל שהוא עומד להציל ממונו, יחשוב הגנב שבא להורגו, ולכן יהרגנו הגנב, ולכן שפיר הו"ל להגנב דין רודף.

(ג) בדמים קננהו- ע' בקובץ שעורים (ב"ק, י"ד) דביאר דמה דאמרי' התם דשינוי קונה, אין הביאור השינוי עצמו הוי קנין, אלא דבאמת יש לו קניני גניבה בשעת המעשה גניבה, ורק דאינו יכול לקנות החפץ לגמרי, שהרי יש לו חיוב השבה, וע"י השינוי בחפץ הגנב פקע חיוב השבה, דהשתא לא הוי החפץ כעין שגנב, וממילא נגמר הקנין על החפץ הגזול. והוכיח הקו"ש יסודו מסוגיין, דאמר רב בדמים קננהו, אפי' אם החפץ עדיין בעין, דהיינו ע"י הא דקם לי' בדרכה מיני'. ואיזה קנין יש בקלב"מ, אלא ע"כ הביאור הוא דכיון ע"י קלב"מ פטור מחיוב השבה, ממילא הגזילה נקנית להגזול. ומה דלא קיי"ל כרב בזה, אלא כרבא, היינו רק משום דאמרי' דלא שייך קלב"מ לפטור החיוב השבה אלא היכא שצריך לשלם משלו, ולא בהשבת חפץ שאינו שלו, אבל עיקר היסוד, דאם נפקע החיוב השבה ממילא הוי החפץ שלו, בזה כ"ע יכולים לסבור. [ולפי מש"כ הבעל המאור שהבאנו לקמן בסמוך, א"כ כל המח' הוא רק אם הטיל עליו חז"ל חומרא דרבנן להחזירו כל זמן שהוא בעין, וא"כ מיושב בפשיטות, דאין מח' יסודי כלל.]

(ד) והאלקים אמר רב אפי' נטל, דהא יש לו דמים ונאנסו חייב, אלמא ברשותי קיימי, וכו'- פרש"י, כיון דהיכא דיש לו דמים אמרי' דאם נאנסו חייב, אלמא דלא הוי פקדון גבי' ונאבדו לבעלים, אלא אמרי' דברשותו הן ונאבד לו, ה"ה היכא שאין לו דמים, אע"ג דאיתנהו, אמרי' דלאו פקדון הוא, אלא

(א) אלא הגיעה תורה לסוף דעתו של בן סורר ומורה... ומלסטם את הבריות- יש לעי', אפי' אם הורג בני אדם, אינו חייב סקילה אלא סייף, וא"כ, אפי' אם נדון על שם סופו, למה סוקלין אותו, הו"ל להתחייב מיתה בסייף. וכ' היד רמה, "ומאחר שהוא צריך לצאת לפרשת דרכים ללסטם את הבריות, סוף בא לידי חילול שבת ונמצא מתחייב סקילה, אמרה תורה ימות זכאי ולא ימות חייב. ואם תאמר, והלא המחלל את השבת ועובד ע"ז אין מצילין אותו בנפשו, שאני הכא דלא סגי' דלא הוי רודף וניתן להצילו בנפשו, ובדין הוא דאי לא הוה איכא למיחש לה אלא לשפיכות דמים, דינא הוה דלא לקטלי' אלא בסייף, שלא תהא תחלתו חמורה מסופו, אלא כיון דאיכא למיחש לי' נמי לחילול שבת, דיינינן לי' בסקילה" (וכע"ז גם במהרש"א, ע"ש) [אולם לכא' יש לעי' קצת, אם התכלית הוא שימות זכאי ולא חייב, א"כ לכא' בכל אופן שממיתין אותו סגי, דסכ"ס מת זכאי ולא חייב, ומעולם לא ה' בו החיוב מיתה החמורה. ולכן, למה סוקלין אותו, לימות אותו בחיוב מיתה הקל, וימצא דמת זכאי ולא חייב, וע"ש, וע"כ באמת נידון על שם סופו, ובאמת תיתי לי' מיתה סקילה, אבל כיון דבפועל לא עשה העבירה, א"כ נחשב זכאי ולא חייב, וע"ש בכל זה]. וע"ע בגור ארי' (פ' כי תצא, כ"א, י"ח) שכ' שהחמיר עליו התורה כיון דע"י מה שהוא זולל וסובא הביא לכמה רציחות וכמה חיובי מיתות, ולכן דינו בסקילה. וע"ע במהרי"ל דיסקין על התורה (פ' כי תצא) מש"כ בזה.

(ב) מ"ט דמחתרת, חזקה אין אדם מעמיד עצמו על ממונו, וכו'- פי' היד רמה, דטורח להציל ממונו אפי' על ידי הנפש של הגנב, ולכן, כיון דהגנב יודע זה, ממילא דעתו להרוג הבעל הבית אי קאי באפי'. וכי תימא, א"כ לכא' הבעה"ב נמי רודף הוא, כ' הרמ"ה דאינו רודף, משום דהשתא הוא לא עשה ולא מידי, ורק דעכשיו הגנב בא להורגו. וע' בשיעורי ר' דוד פוברסקי (ע"א), דהק', למה יכול הבעה"ב להרוג הגנב, הרי לכא' אם מותר על ממונו לא יהי' הגנב רוצה להורגו, וא"כ מהו זכותו להקפיד על ממונו וממילא לעשות שהגנב ירדוף אותו ויהי' מותר לו להרוג הגנב. ותי' דליכא דין על אדם שאינו יכול לעמוד על ממונו, ואם ממילא עי"ז נעשה

קטילא שכבר אין לו חזקת חיים שיהי' חובה להצילו. וביאר הגר"ד כוונתו, דיש לו חזקה שאין לו דמים, כלומר, דכיון דהי' גברא קטילא, אמרי' דמספק נשאר גברא קטילא דאין לו דמים, דע"ז שייך שפיר חזקה, ומשו"ה אין להצילו. **וע"ע במאירי** שכ' דלכא' מיירי בספק חי ספק מת, אבל אם הוא ודאי חי, י"ל דמפקחין עליו את הגל, שהרי עכשיו אינו רודף, והוי כיכול להציל בא' מאבריו. אולם צידד דאולי גם עכשיו נחשב רודף, דכיון שיש לומר שהוא משתדל בעצמו בפקוחו, ולבו על גנבתו, אין מפקחין. והק' הגר"ד, ממ"נ, אם מיירי דודאי שוב אינו יכול לרדוף עליו, א"כ אפי' אם ספק חי ספק מת צריך לפקח עליו, וכמו ספק ישראל ספק גוי. ואם יש ספק אם יכול לרדוף, הא ספק רודף הוי כמו ודאי רודף, ולמה מפקחין עליו אם ודאי חי. וכ' דאולי כוונת המאירי דודאי אינו יכול לרדוף, אלא כיון שהוי ספק חי ספק מת, הו"ל כחזקה שהוא גברא קטילא, וא"כ הו"ל בחזקה של מי שאין מפקחין עליו הגל, ועדיין צ"ע. **וע"ע בכעין כל זה מהגרי"ז על הרמב"ם** (רוצח א', י"ג, ד"ה והנראה לומר בזה, עמ' סט, הבאנו דבריו לקמן דף ע"ד), שכ' שיש ב' דינים ברודף, יש דין דניתן להצילו בנפשו, וגם שיש חלות בהרודף שאין לו דמים, ע"ש נפק"מ בזה, ואולי יהי' גם נפק"מ מביאור זה לפרש הא דאין מפקחין עליו את הגל, ויש לע'.

(ז) **קסבר רודף אינו צריך התראה** - ע' באפי' ים (ב', מ'), שחקר בדין רודף, האם דין עונש הוא, או רק דין שיכול להציל עצמו בנפשו. וכ' (ד"ה שבתי) דלכא' תלוי הוא במח' אם צריך התראה או לא, דאם צריך התראה וקבלת התראה ככל חייבי מיתות, ולכן קטן שהוא לאו בר התראה הוא אין לו דין רודף, היינו משום דס"ל דדין רודף חייב מיתה הוא בגדר עונש. אבל למ"ד דאין צריך התראה, לדידי' קטן שפיר הוי רודף, לדבריו יש לבאר דדין להרוג הרודף הוא רק מדין הצלה בעלמא, ונמצא דפלוגתא דאמוראי הוא. ועפ"ז כ' דאולי זהו טעם דרבנן דחולקים על ר' יונתן בן שאול, וס"ל דמותר להרוג אותו אף כשיכול להצילו בא' מאבריו, משום דאינו רק דין הצלה בעלמא, אלא דין

ברשותו ובאחריותו קיימי. וביאר **בשיעורי ר' יחיאל מיכל** (פיינשטיין, אות קז) דבריו, דכיון דחייב לשלם אפי' בנאנסו מיני', הרי שבעצם החפץ ברשות הגזלן, ומה שמשלם הוא רק מחיובי תשלומין, ותשלומין עם מיתה ליכא, שהרי קלב"מ. וע"ש בהמשך שהביא מהגרא"ז **מלצר** שביאר הסוגיא דכאן על דרך הקובץ **שעורים** שהבאנו לעיל, וביאר ר' מיכל דאי"ז הפירוש בדברי רש"י כאן, ע"ש.

(ח) **מסתבר מילתי' דרב בששיבר, דליתנהו-פרש"י**, דמיירי בששבר, בין עכשיו, ובין לאחר זמן, דליתנהו בעין, ותשלומין מדידי' אי אפשר לחייבי' במקום מיתה. וע' **בבעל המאור** (יז. בדפיו) שכ' דפטור תשלומין זו היינו אפי' אם שברה הגנב בעצמו, ואינו דומה לתברא ושתי' דהגנב חייב, דהכא בעצם קננהו לגמרי בשעת הגזילה, רק דחז"ל החמירו עליו שצריך להחזירו כל זמן שהוא בעין, אבל אם אינו בעין, הדר דינא דאינו חייב בתשלומין. אולם **הרמב"ן** שם, ובחי' **הר"ן**, כ' דכל הדין דאם נשבר אח"כ דפטור, היינו דוקא היכא דנשבר מאליו, אבל אם שברו בידים, הרי הוא כמו תברא ושתי', וחייב משום דעכשיו הזיק. ומה דא' בגמ' והלכתא בשדנהו בנהרא, דלכא' משמע דאע"פ דזרקו הגנב לנהר פטור, כ' הרמב"ן דהכוונה הוא דאחר זרקו לנהר, והוי אונס, ולכן פטור, אבל אם הוא עצמו הי' זרקו, ודאי יהי' הגנב חייב מדין מזיק.

(ו) **אלא לפקח עליו את הגל-פרש"י**, דכיון שבא לקטול, א"כ גברא קטילא הוא משעת חתירה, וא"כ אין מפקחין עליו את הגל. ולכא' צ"ב, ממ"נ, אם עדיין יש לחוש שמא יבא להרוג בעל הבית, א"כ ודאי אין מפקחין עליו את הגל, שהרי עדיין מותר להורגו מדין רודף, ואם אמרי' דאין הגנב יכול עוד להורגו, א"כ מהו הביאור דגברא קטילא הוא, הרי עכשיו שוב אינו גברא קטילא, דאינו בא להרוג. וע' **בשיעורי ר' דוד פוברסקי** (פ"ג) שהביא מהאבן **האזל** דכ' דס"ל לרש"י דכיון דמעיקרא הי' עליו כבר דין רודף, והי' כגברא קטילא, א"כ עכשיו נמי, כיון דאכתי ספק הוא שמא יהי' רודף, נחשב לענין זה כגברא

עונש הוא, ולכן עדיין בר עונש הוא, כל זמן שהוא רודף למעשה. וע' ביד רמה, שכ' דמה שקטן הרודף ניתן להצילו בנפשו, היינו משום דאף דקטן לאו בר עונשין הוא, אבל דין חיוב מיתה על הרודף אינו משום עונש, אלא משום שניתן להצילו בנפשו. ולפי מש"כ האפיקי ים, נמצא דדינים אלו תלויים זב"ז, דמה שקטן הרודף ניתן להצילו בנפשו, ומה שרודף אין צריך התראה, דין א' הוא, משום שאין בה דין עונש, אלא דין הצלה הוא.

(ח) **אומר לו, ראה שישראל הוא, וכו' - פרש"י,** אף שאי"צ קבלת התראה, מ"מ חייב, חזינן מזה דרודף אין צריך התראה. וק', דא"כ למה צריך כלל לומר לו ראה שישראל הוא, וכו'. וכ' **היד רמה** דאומרים לו כן משום דאולי עי"ז יפרוש מלהרגו, וממילא ינצלו שניהם. והמהרש"א כ' דאומרים לו כן כדי שלא יהי' יכול לומר שוגג הייתי.

(ט) **יצא ראשו אין נוגעין בו... שאני התם דמשמיא קא רדפי לה - ע' באגרות משה (יו"ד ב', סי' ס', ענף ב', ד"ה ומתורץ)** שהביא מש"כ הרמב"ם (רוצח א', ט') דמותר לחתוך עובר במעי' מפני שהוא כרודף אחריה להורגה. והביא הא דהק' **רעק"א** בתוס' למשניות אהללות, דאם יש לעובר דין רודף, א"כ אף לאחר שהוציא ראשו צריך להיות מותר להורגו מדין רודף, אע"כ לא חשיב רודף, ומשום דמשמיא קא רדפי לה, וא"כ גם כשהוא במעים אינו יכול להרוג העובר מטעם רודף, אלא משום שאינו נפש. אבל כ' האג"מ דבאמת ודאי יש איסור להרוג עובר, שהרי גוים חייבים עליו, וליכא מידי דלישראל מותר ולנכרי אסור, ולכן ע"כ ההיתר להרוג העובר הוא משום רודף. והביאור הוא, דכשתי' הגמ' משמיא הוא דקא רדפי לה, הביאור הוא ששניהם נחשבים רודפים זה את זה, דאי אפשר לשניהם לחיות, ולכן האיסור להרוג התינוק כשהוציא ראשו הוא משום מאי חזית, וא"כ לא שייך זה אלא כשהם רודפים שוים, אבל בעובר, שעדיין אינו נפש גמור (כדחזי' בהא דאין נהרגין עליו מי שהורגו), לכן שפיר י"ל דהעובר רודף גמור והאם אינה רודפת, ולכן הדין להרוג העובר הוא מדין שהוא רודף את אמו.